

Personas datu aizsardzība studiju procesa ietvaros

RSU Datu drošības un pārvaldības nodaļa

RSU

Svarīgi atcerēties!

Datu apstrāde nav tikai dokumentu sagatavošana - datu apstrāde ir jebkāda darbība ar personas datiem:

- pētījuma dalībnieka/ pacienta intervēšana/uzrunāšana,
- analīžu veikšana,
- rādītāju nomērīšana, pētīšana,
- procedūru nodrošināšana pacientam,
- pacienta novērošana,
- audio vai video ierakstu veikšana studiju procesā vai pētījuma darba īstenošanai utt.

Kas ir personas datu apstrāde?

Jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums, ko veic ar vai bez automatizētiem līdzekļiem (ieskaitot datu vākšanu, reģistrēšanu, ievadīšanu, glabāšanu, sakārtošanu, pārveidošanu, izmantošanu, nodošanu, pārraidīšanu un izpaušanu, bloķēšanu vai dzēšanu). Apstrāde varbūt mutiski, rakstiski vai elektroniski.

Neattiecas uz personas datu apstrādi:

- Ko fiziskās personas veic personiskām vai ģimenes vajadzībām, turklāt personas dati netiek izpausti trešajām personām. Ar nosacījumu, ka tā nav saistīta ar profesionālu vai komerciālu darbību.
- Ko veic kompetentas iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem, vai izpildītu kriminālsodus, tostarp lai pasargātu no draudiem sabiedriskajai drošībai un tos novērstu.

Personas dati

Apstrādājot personu datus, jāievēro, ka personas dati ir jebkāda informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisko personu. Personas datus veido arī dažāda informācija, kuru apkopojot, var identificēt noteiktu personu.

Personas dati var būt:	Personas dati nav:
<ul style="list-style-type: none">vārds un uzvārds (piem., Datis Datne);darbavieta (piem., Datis Datne strādā SIA "X");ieņemamais amats (piem., SIA "X" direktors);mājas adrese (piem., Datis Datne deklarētā dzīvesvietas adrese ir Trotuāra iela 15, Rīga);e-pasta adrese (piem., datis.datne@siax.lv);personas kods, personu apliecinošu dokumentu numurs;atrašanās vietas dati (piem., atrašanās vietas datu funkcija mobilajā tālrunī);interneta protokola (IP) adrese;sīkfaila identifikācijas numurs;ārstniecības iestādē glabāti dati par pacientu u. tml.	<ul style="list-style-type: none">Signes Bērziņa parādsaistības ir 10 000 eiro (šajā gadījumā trūkst identifikatora);mirušais Datis bija labs darbinieks (nav personas dati, jo persona ir mirusi);SIA "X" ir maksātnespējīgs uzņēmums (uzņēmums nav fiziska, bet juridiska persona);uzņēmuma reģistrācijas numurs;Trotuāra iela 15, Rīga;datis958@inbox.lv vai info@siax.lv (kamēr nav identificējama sasaiste ar kādu personu);anonimizēti dati (lai dati būtu patiešām anonimizēti, anonimizēšanai ir jābūt neatgriezeniskai. Tikmēr personas dati, kas ir tikuši identificēti, šifrēti vai pseidonimizēti, bet kurus var izmantot, lai atkārtoti identificētu noteiktu personu, joprojām ir uzskatāmi par personas datiem).

Jāņem vērā, ka viens pats vārds un uzvārds, kas ir bieži sastopams, vēl nebūs personas dati, ja nav papildu informācijas. Savukārt, ja šis konkrētais vārds un uzvārds ir sasaistīts ar papildu identifikatoru, piemēram, personas kodu, studiju kursu, darbavietu u. tml., tie ir personas dati, jo konkrētā persona jau ir identificējama. Personas dati, kas ir tikuši deidentificēti, šifrēti vai pseidonimizēti, bet kurus var izmantot, lai atkārtoti identificētu noteiktu personu, joprojām ir uzskatāmi par personas datiem un tiem piemēro Vispārīgas datu aizsardzības regulas prasības.

Īpašo kategoriju (sensitīvi) dati

Personas dati, kas atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, ģenētisko datu, biometrisko datu (lai veiktu fiziskas personas unikālu identifikāciju), veselības datu vai datu par fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju apstrāde. Šādu īpašo kategoriju personas datu apstrādi Vispārīgā datu aizsardzības regula aizliedz, izņemot noteiktajos gadījumos, piemēram:

- persona ir devusi nepārprotamu piekrišanu savu personas datu apstrādei – šajā gadījumā jābūt informētai piekrišanai;
- persona savus datus ir apzināti publiskojusi – tīmekļa vietnē, sociālajos tīklos u.c.;
- tiesību akti paredz šādu datu apstrādi konkrētā nolūkā, lai īstenotu pārziņa vai datu subjekta tiesības nodarbinātības, sociālās aizsardzības, veselības aprūpes jomā;
- tiesību akti paredz konkrētu datu apstrādi sabiedrības interesēs, piemēram, arhivēšanas nolūkos, zinātniskās vai vēstures pētniecības, statistikas nolūkos u. tml.;
- aizstāvot savas likumīgās tiesības, ceļot prasību tiesā;
- aizsargājot personas vitālās intereses, ja datu subjekts ir fiziski vai tiesiski nespējīgs dot savu piekrišanu, u. c.

Sagatavojot bakalaura, maģistra, doktora darbus, ar pētījuma veikšanu saistošu dokumentāciju vai studiju procesā ietvaros, svarīgi atcerēties, ka īpašo kategoriju dati var būt pieejami arī dažādos dokumentos un informācijas vienībās (piemēram, video ierakstos, fotogrāfijās). Tomēr nepieciešams kritiski izvērtēt, vai šo informāciju ir plānots izmantot kā īpašu kategoriju datus.

Veselības dati un biometriskie dati

Veselības dati ietver informāciju:

- par personas veselības stāvokli un tai piemērotām medicīniskām procedūrām (ārstēšanu);
- datu subjekta medicīnisko analīžu rezultātiem, ziņas par asins grupu, par noteiktām diagnozēm, par ārstēšanu un par to, kādas slimības ir raksturīgas ģimenei;
- medicīniskajos reģistros ietvertie dati tieši attiecas uz personas veselību un tāpat arī uz privāto dzīvi.

Biometriskie dati ietver informāciju:

- personas dati pēc specifiskas tehniskas apstrādes, kuri attiecas uz fiziskas personas fiziskajām, fizioloģiskajām vai uzvedības pazīmēm, kas ļauj veikt vai apstiprina minētās fiziskās personas unikālu identifikāciju.

Veselības un biometriskos datus ir iespējams izmantot, saņemot brīvu un nepārprotamu datu subjekta piekrišanu vai, gadījumā, ja biometriskó datu apstrāde ir nepieciešama būtisku sabiedrības interešu dēļ.

JĀIEVERO VISU DATU APSTRĀDES PRINCIPI

- Dati tiek godīgi un likumīgi apstrādāti, datu subjektam pārredzamā veidā
- Datu apstrāde tiek veikta konkrētam mērķiem (konkrēts nolūks)
- Dati ir adekvāti un nav pārmērīgi – jāievēro datu minimizēšanas princips
- Dati ir precīzi – jāievēro, ka dati ir atjaunināti, laboti un dzēsti
- Dati netiek glabāti ilgāk kā nepieciešams mērķa sasniegšanai – t.i., tiek glabāti veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk kā nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos personas datus apstrādā – jāievēro datu glabāšanas ierobežojums
- Dati ir drošībā – integritāte un konfidencialitāte
- Pārskatatbildība – var nodrošināt un pierādīt datu glabāšanu (visbiežāk – dokumentācija)

Datu glabāšana

- Datus jāglabā drošā vietā: RSU primāri MSTeams, OneDrive (ievietotie faili MS Teams automātiski saglabājas OneDrive)
- Gan OneDrive, gan MS Teams failiem var kontrolēt un ierobežot piekļuvi (ieguvums - faili pieejami 24/7 arī attālināti)
- Jāizvērtē datu glabāšanas termiņš
- Jā ir neskaidrības, var konsultēties ar savas studiju programmas direktoru, studiju departamenta kolēģiem vai datu drošības speciālistu

Personas datu apstrāde pirms studiju pētījuma veikšanas:

Plāns - ideja

- Parasti studējošo pētījumi tiek primāri īstenoti augstākās izglītības kvalifikācijas iegūšanai, bet arī pastāv iespēja, ka pētījumi tiks plānoti RSU veiktos pētnieciskajos projektos atbildīgā pētnieka vadībā.
- Lai pētījumu īstenošana būtu sakārtota atbilstoši labas prakses ieteikumiem, pirms pētījuma īstenošanas nepieciešams atbildēt uz jautājumiem, kas palīdzēs sakārtot personas datu aizsardzības jautājumus un identificēt pētījumam nepieciešamos dokumentus – lēmumus, atļaujas, līgumus u.c.
- Studējošā pienākums ir studējošā pētījumā iegūto informāciju izmantot tikai pētnieciskā darba izstrādē.
- Studējošā pētījumā iegūtie rezultāti un datu glabāšana ir studējošā atbildība.

Studējošais pats vai kopā ar savu darba vadītāju izstrādā pētījuma protokolu, iesniegumu, nepieciešamības gadījumā Informētās piekrišanas formas (IP) un, ievērojot vispārīgos principus, piesaka savu pētījumu atļaujas saņemšanai, iesniedzot dokumentus RSU Pētījumu ētikas komitejā. Informācija par RSU Pētījumu ētikas komiteju ir pieejama tīmekļa vietnē [Pētījumu ētikas komiteja | RSU](#).

Kontroles jautājumi

Pirms pētījuma īstenošanas

- Kāds ir pētījuma mērķis?
- Pētījuma izpildītāji? Ar kādām iestādēm sadarbosies?
- Kādi ir fiziskie un/vai psiholoģiskie riski pētījuma dalībniekiem un zinātniskajam personālam?
- Kādi pasākumi tiks veikti risku samazināšanai un pētījuma dalībnieku aizsardzībai?
- Kāds ir pētījuma rezultātā sagaidāmais ieguvums?
- Kas saņems pacienta vai dalībnieka informāciju (ja pētījuma ietvaros ir nepieciešama)?
- Vai pētījums rada riskus, kādus un kam?
- Vai pētījumā tiks izmantoti vai veidoti ģenētiski modificēti organismi?
- Vai pētījuma ietvaros tiks iegūti un apstrādāti personas dati (piemēram, vārds uzvārds, personas kods, IP adrese, dzīvesvietas adrese, anketas, audio, video ieraksti, fotogrāfijas)?
- Vai pētījuma ietvaros tiks iegūti un apstrādāti īpašo kategoriju personas dati?
- Vai pētījuma ietvaros tiks veikta personas datu pseidonimizācija vai anonimizācija?
- Vai pētījuma ietvaros tiks veikta anketēšana (anonimizēti vai datu subjektu var identificēt)?
- Cik ilgi, kur un kā tiks uzglabāti personas dati?
- Kam būs piekļuve personas datiem pētījuma ietvaros?
- Kas notiks ar personas datiem, ja persona pārtrauks dalību pētījumā?

Kontroles jautājumi

Pirms pētījuma īstenošanas

- Vai pētījumā ir plānota pētījuma dalībnieku novērošana vai izsekošana?
- Vai pētījumā notiks sekundāra iepriekš citiem mērķiem iegūtu personas datu apstrāde (piemēram, no pacientu medicīniskajiem dokumentiem, reģistriem, datu bāzēm, arhīviem)?
- Vai pētījumā tiks iegūti un/vai izmantoti cilvēka izcelsmes bioloģiskie paraugi?
- Vai pētījumā tiks izmantotas cilvēka šūnu līnijas?
- Cik ilgi un kā tiks uzglabāti pētījumā izmantotie cilvēka izcelsmes bioloģiskie paraugi un kas notiks ja persona pārtrauks dalību pētījumā?
- Vai pētījuma ietvaros ir plānots nodot personas datus un cilvēka izcelsmes bioloģiskos paraugus vai šūnu līnijas no/uz ES valstīm vai valstīm ārpus ES? Kādi ir sadarbības partneri?
- Kam nodos pētījuma datus, rezultātus? Kur publicēs rezultātus?

Turpmākās darbības

Notiek atbilstoši katram pētījumam individuāli:

- Sadarbības līgumu slēgšana ar partneriem (ja ir nepieciešams)
- Publiskā iepirkuma veikšana par pakalpojumiem un infrastruktūras izmantošanu (ja ir nepieciešams)
- Citu līgumu slēgšana, atbilstoši pētījumam, piem., uzņēmuma līgumi, darba līgumi, cita veida sadarbības līgumi
- Pacientu vai dalībnieku piesaiste
- Anketēšana (ja ir nepieciešama)
- Materiāla un datu iegūšana vai saņemšana
- Saņemto datu apkopošana, analīze un vērtēšana
- Secinājumi un publikācijas

Kā nodrošināt datu aizsardzību studiju procesa vajadzībām?

Anonimizācija

- Anonimizēta informācija ir tāda, kura nepieļauj identificēt personu, uz kuru attiecas sākotnēji apstrādātā un/vai faktiski attiecināmā informācija.
- Personas datu anonimizācija pēc būtības ir neatgriezeniska - anonimizācija pielīdzināma informācijas pilnīgai dzēšanai.
- Lai noteiktu, vai fiziska persona ir identificējama, būtu jāņem vērā visi līdzekļi, ko pārzinis vai kāda cita persona pamatoti varētu izmantot – piemēram, atsevišķa izdalīšana - lai tieši vai netieši identificētu fizisku personu.
- Lai pārliecinātos, vai līdzekļus varētu saprātīgi izmantot fiziskas personas identificēšanai, būtu jāņem vērā visi objektīvie faktori, piemēram, identificēšanai nepieciešamās izmaksas un laiks, ņemot vērā apstrādes laikā pieejamo tehnoloģiju un tehnoloģiju attīstību.

Pseidonimizācija

- Pseidonimizācija ir identitātes maskēšanas process. Šāda procesa mērķis ir iespēja vākt papildu datus, kas attiecas uz to pašu personu, nezinot tās identitāti.
- Tā samazina iespēju savienot informāciju ar personas identitāti, taču tā ir uzskatāma par drošības līdzekli, nevis anonimizācijas metodi.
- Pseidonīma izmantošana nozīmē, ka pastāv iespēja nonākt atpakaļ pie personas un personas identitāti var atklāt, taču tikai jau iepriekš konkretizētos apstākļos.

Personas datu aizsardzības pārkāpumu paziņojumi

Jebkurš RSU darbinieks vai studējošais nekavējoties informē datu aizsardzības speciālistu par pārkāpumu vai aizdomām par iespējamu pārkāpumu, zvanot pa tālr. 67409144 vai nosūtot ziņojumu par pārkāpumu elektroniski uz personu.dati@rsu.lv.

Pēc pārkāpuma identificēšanas un tā izvērtēšanas, ne vēlāk kā 72 (septiņdesmit divu) stundu laikā no brīža, kad par pārkāpumu kļuva zināms, un gadījumos, kad tas var radīt nozīmīgu vai būtiski nozīmīgu risku Datu subjekta tiesībām un brīvībām, datu aizsardzības speciālists vai cita pilnvarotā persona sagatavo un nosūta paziņojumu Uzraudzības iestādei.

Ja pēc pārkāpuma identificēšanas un izvērtēšanas, secināts ka pārkāpums var radīt nozīmīgu vai būtiski nozīmīgu risku Datu subjekta tiesībām un brīvībām, datu aizsardzības speciālists informē datu subjektu par pārkāpumu, izmantojot pieejamo Datu subjekta kontaktinformāciju.

Datu subjekta (fiziskai personai, t.sk. studenta) tiesības

Datu subjektam (fiziskai personai, t.sk. studentam) ir šādas tiesības:

- zināt (skaidrā un saprotamā veidā saņemt ziņas) par savu personas datu apstrādi;
- iegūt piekļuvi saviem personas datiem, t.i., piekļūt šādai informācijai – datu apstrādes mērķis, tiesiskais pamats, personas datu kategorijas, datu saņēmēji vai datu saņēmēju kategorijas, plānotais periods, kurā personas dati tiks glabāti (ja iespējams), ja personas dati netiek vākti no datu subjekta, visa pieejamā informācija par šo avotu;
- ja personas dati ir neprecīzi un/vai nepilnīgi, pieprasīt apstrādāto datu labošanu;
- pieprasīt savu personas datu dzēšanu, ja personas dati tiek apstrādāti nelikumīgi, tiek apstrādāts pārmērīgi daudz personas datu vai datu subjekts atsauc piekrišanu;
- pieprasīt personas datu ierobežošanu;
- iebilst par personas datu apstrādi, ja personas dati tiek apstrādāti saskaņā ar personas datu apstrādes juridisko bāzi, kas minēta VDAR 6.panta 1.punkta a) un f) apakšpunktā (piekrišana vai likumīgās intereses);
- gadījumos, kad personas dati tiek apstrādāti atbilstoši personas datu apstrādes likumīgajam pamatam, kas minēts VDAR 6.panta 1.punkta a) un b) (piekrišana vai tiek noslēgts un izpildīts līgums), iegūt savus personas datus, kurus datu subjekts ir nodrošinājis pārzinim, un pārsūtīt to citam pārzinim vai lūgt, lai RSU tieši pārsūta šādus personas datus citam pārzinim, ja tas ir tehniski iespējams (tiesības uz datu pārnesamību).

Datu subjekta (fiziskai personai, t.sk. studenta) tiesības

Datu subjekts pieprasījumu aizpilda atbilstoši Privātuma politikas (pieejama tīmekļa vietnē Rīgas Stradiņa universitātes privātuma politika | RSU un normatīvo aktu prasībām papīra formā vai elektroniskā formā, kā arī izmantojot pieteikuma formu (veidlapa LK - 20 “Datu subjekta tiesību pieprasījums”), un iesniedz to papīra formā klātienē Dokumentu pārvaldības un arhīva daļā vai uz RSU oficiālo e-pasta adresi rsu@rsu.lv, vai izmantojot portālu Latvija.lv.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

RSU